

Lausuntopyyntö luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024)

Johdanto

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa kuvataan kokonaisturvallisuuden toimintamalli, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana.

Hallitus antoi istunnossaan keväällä 2021 Turvallisuuskomitealle tehtäväksi Yhteiskunnan turvallisuusstrategian päivittämisen. Työtä on valmisteltu laaja-alaisessa kirjoittajaryhmässä Turvallisuuskomitean sihteeristön johdolla. Valmisteluprosessiin on liittynyt lukuisa määrä julkishallinnon, elinkeinoelämän, järjestöjen ja akateemisen yhteisön kuulemistilaisuuksia sekä haastatteluja ja seminaareja.

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/12457/2021

Pelastakaa Lasten lausunto luonnoksesta

Luku 1. Johdanto

Luku 1.1 s. 13: *”Yksilöt ovat yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden avaintoimijoita. Heillä on oikeus turvallisuuteen, mutta myös velvollisuus toimia turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta vahvistavalla tavalla. Yksilöiden toimintakyky sekä turvallisuutta vahvistavat tiedot, taidot ja asenne muodostavat koko yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden perustan. Ihmisten keskinäinen luottamus on keskeinen yhteiskuntaa koossa pitävä tekijä.”*

Kaikilla yhteiskunnan jäsenillä on oikeus turvallisuuteen. Lapset ovat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen nojalla erityissuojeluksessa, ja siksi lapsia ei voi ensisijaisesti velvoittaa toimimaan turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta vahvistavalla tavalla. Johdannossa tulisi siksi erikseen nostaa lapset haavoittavassa asemassa olevana ihmisryhmänä, jonka tulee ensisijaisesti saada suojelua. Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta tulee varautumisessa keskittyä siihen, että haavoittavassa asemassa olevilla lapsilla ja lapsiperheillä on tarpeellinen tieto siitä, millaista tukea on tarjolla ja miten heidän tulee poikkeus-, häiriö- ja uhkatilanteissa toimia. Lasten lisäksi on otettava huomioon myös muut erityistä suojelua tarvitsevat ihmisryhmät, kuten vammaiset ja iäkkäät ihmiset.

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Luku 2.1 s. 18: *”Viestinnällä vahvistetaan organisaation johtamista. Häiriötilanteissa ja kriiseissä korostuu informaatioympäristön seuranta. Näin tuetaan viranomaisten ja muiden turvallisuustoimijoiden johtamista ja viestintää. Ulkoisessa ja sisäisessä viestinnässä toimitaan samoin periaattein ja samoja keinoja käyttäen kuin normaaliolojen viestinnässä.”*

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa valtioita siihen, että kaikki lapset saavat tietoa ikä- ja kehitystasoisesti, mutta myös huomioiden esimerkiksi heidän äidinkieltensä ja vammansa. Poikkeustilanteiden varalta tulee Suomessa olla osaamista ja valmiutta lapsille viestimässä niin kunta-, hyvinvointialue- kuin valtakunnan tasolla. Esimerkkinä lapsille viestimisestä valtakunnan tasolta voi mainita mm. korona-ajan tiedotustilaisuudet lapsille, joita tulisi jatkaa poikkeus- ja

häiriötilanteissa. Lisäksi tulisi varmistaa oma erityinen poikkeustilanteiden viestintästrategia lapsille kaikilla tasoilla.

Luku 2.2 s. 19: *“Suomi vaikuttaa lisäksi muissa kansainvälisissä järjestöissä, kuten Yhdistyneissä kansakunnissa (YK), Euroopan neuvostossa (EN) sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestössä (Etyj). Aktiivisella kahden- ja monenvälisellä yhteistyöllä Suomi mahdollistaa ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteidensa edistämisen ja ajantasaisen tilannekuvan ylläpidon kaikissa tilanteissa, vahvistaa kansallista, alueellista ja kansainvälistä vakautta ja turvallisuutta sekä edesauttaa kykyään vastata ja toipua mahdollisista uhka- ja kriisitilanteista.”*

Suomen tulee kaikessa kansainvälisessä yhteistyössään (YK, EN, EU, Etyj) edistää YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta nousevia velvoitteita huomioida lapset erityisenä suojelua tarvitsevana ryhmänä uhka- ja kriisitilanteissa.

Luku 2.4 s. 21: *“Sisäisen turvallisuuden ylläpito perustuu ensisijaisesti ennaltaehkäisyyn. Mahdollisimman moni tapaturma, onnettomuus, rikos ja muu häiriö pyritään estämään ennalta. Työllisyys, toimeentulo, koulutus, yhteiskunnallinen osallisuus, ihmisten terveys, ja hyvinvointi laajasti muodostavat osaltaan perustan turvallisuudelle. Turvallisuusongelmien juurisyihin vaikuttaminen edellyttää koko yhteiskunnan toimia. Niiden tehokkaalla toiminnalla varmistetaan, että ihmiset voivat luottaa yhteiskunnan apuun vakavimpien uhkien kohdatessa. Sisäisen turvallisuuden palvelut tuotetaan siten, että ihmiset saavat tarvitsemansa avun koko maassa nopeasti, tehokkaasti ja yhdenvertaisesti. Tämän edellytyksenä on toimiva viranomaisyhteistyö kaikilla tasoilla.”*

Sisäisen turvallisuuden varmistamiseksi tulee selvittää eri-ikäisiltä ja taustaisilta lapsilta heidän kokemuksiaan arjen uhkatekijöistä, jotta lapsille voidaan tarjota heille kuuluvia sopivia sisäisen turvallisuuden palveluja. Tätä työtä on oleellista tehdä yhteistyössä järjestöjen, viranhaltijoiden, ammattilaisten ja päättäjien kesken.

Luku 3. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat

Luku 3.1 s. 25: Strategialuonnoksessa kuvataan omatoimisen varautumisen tärkeyttä. Siinä todetaan, että yksilöillä on vastuu oman toimintakyvyn ylläpitämisestä. Strategiassa on kuitenkin tärkeää huomioida, että lasten, nuorten ja perheiden varautuminen ja henkinen kriisinsietokyky on pitkälti huoltajien hyvinvoinnista ja jaksamisesta riippuvaista.

Erityistä tukea normaalioloissa tarvitsevat huoltajat eivät välttämättä kykene varautumaan omatoimisesti, ja heidän tuen tarpeensa voi kriisitilanteessa kasvaa entisestään. Myös tarve muunkielisten perheiden ja erityisryhmistä esimerkiksi vammaisten huomioimiseen varautumisessa ja vasteessa korostuu.

Luku 3.2 s. 28: *“Riskien arviointi on jatkuva prosessi. Muuttuvasta toimintaympäristöstä aiheutuvat riskit tulee tunnistaa ja sisällyttää riskiarvioon. Riskiarviot pohjautuvat toimintaympäristöanalyysissä tunnistettuihin uhkiin sekä niiden vaikuttavuuden ja todennäköisyyden arviointiin. Riskiarviossa vastataan muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Millaisia uhkia toimintaan kohdistuu? Kuinka todennäköistä niiden toteutuminen on? Millainen on uhkien toteutumisen vaikutus?”*

Riskien arvioinnissa vaikutukset lapsiin ja muihin haavoittavassa asemassa oleviin ihmisryhmiin tulee arvioida erikseen.

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

4.5 Yleiset periaatteet

Yhteiskunnallinen kattavuus (s. 40)

'Varautumista ja vastetta varten on turvattava riittävät voimavarat' kohtaan tärkeää lisätä 'resurssit', sillä järjestöjen varautumisen resurssit ja toiminnan jatkuvuus on turvattava yli hallituskausien.

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

Luku 5.1 s. 42–43:

"Hyvinvointialueiden varautuminen perustuu ennakolta tehtäviin valmiussuunnitelmiin. Valmiussuunnitelmat sisältävät mm. suunnitelmat yhteistyön toteutuksesta viranomaisten, kuntien, yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa häiriötilanteisiin varautumisessa ja hoitamisessa. Hyvinvointialueet ylläpitävät valmiutta säännöllisin harjoituksin ja muin toimenpitein."

S. 43: *"Paikallistasolla toiminnan keskiössä ovat kunnat. Ne ovat ihmisten, järjestöjen ja muiden yhteisöjen sekä yritysten kannalta monissa tapauksissa olennainen toimija häiriötilanteisiin ja kriiseihin varauduttaessa ja vastattaessa. Kunnilla on keskeinen rooli asukkaidensa kriisinkestävyyden luomisessa ja ylläpitämisessä erityisesti osaamisen ja sivistyksen toimialalla, hyvinvointia ja terveyttä edistämällä sekä nuorisotyöllä."*

Valmiussuunnitelmissa tulee yhteistyössä ottaa erityisesti huomioon lasten suojeleminen. Lapsia ja nuoria tulee myös kuulla osana hyvinvointialueiden ja kuntien varautumista.

5.3 Kansalaisyhteiskunta

s. 44: *"Kansalaisyhteiskunnan toimijat edistävät osallisuutta, järjestävät ennaltaehkäisevää toimintaa ja koulutusta sekä toimivat merkittävänä tiedonvälittäjinä. Uskonnollisilla yhteisöillä on tärkeä rooli, erityisesti liittyen henkiseen kriisinkestävyyteen sekä psykososiaalisen tuen antamiseen. Järjestöt tuntevat roolinsa ja tehtävänsä osana kokonaisturvallisuutta."*

Mainittuihin järjestöjen tehtäviin tärkeää lisätä 'henkinen kriisinkestävyys', jota käsitellään strategian loppuosassa. Kansalaisyhteiskunnalla on myös merkittävä rooli niin ennaltaehkäisevässä kuin traumatyössä ja psykososiaalisen tuen tarjoamisessa.

OSA 2: Strategiset tehtävät

Johtaminen:

3. Viestinnän toimivuus, Toiminta-ajatus (s. 54): Luonnoksessa todetaan, että *"Viestinnän tulee olla luotettavaa, avointa ja oikea-aikaista"*. Sen lisäksi sen täytyy olla myös ymmärrettävää ja tavoittaa eri kohdeyleisöt (muun kieliset, lapset, muut haavoittuvat ryhmät).

6. Kansainvälinen kriisinhallinta, humanitaarinen apu sekä kriisinhallinta

Toiminta-ajatus (s.59), toinen kappale.

"Tukemalla demokratiaa, oikeusvaltiota, kansalaisyhteiskuntaa ja ihmisoikeuksia, ml. naisten ja tyttöjen oikeudet, Suomi vahvistaa turvallisuutta ja vakautta, joka ehkäisee myös hallitsematonta muuttoliikettä."

Muutosehdotus: Lapsen oikeuksien puuttuminen itsenäisenä osana humanitaarisesta avusta tulee korjata, humanitaarisen avun periaatteiden mukaan jokaisen apua tarvitsevan tulee saada apua sukupuolesta riippumatta. Muutetaan muotoon: "Tukemalla demokratiaa, oikeusvaltiota, kansalaisyhteiskuntaa ja ihmisoikeuksia, ml. naisten ja **lasten** oikeudet, Suomi vahvistaa turvallisuutta ja vakautta, joka ehkäisee myös hallitsematonta muuttoliikettä."

"Tavoitteena on tarjota tarvelähtöistä akuuttia apua kriisien ja katastrofien uhreille." **Muutosehdotus:** "Tavoitteena on tarjota tarvelähtöistä akuuttia apua kriisien ja katastrofien uhreille *noudattaen kansainvälisen järjestöverkosto Inter-Agency Standing Committee IASC:n periaatteita suojelun keskeisyydestä.*" Lasten suojelun keskeisyys on myös tunnustettu EU:n ja NATO:n siviilien suojelua koskeissa dokumenteissa.

21. Maahanmuuton prosessien turvaaminen (s. 86)

Toiminta-ajatus

Pidämme hyvänä, että kaksisuuntainen kotoutuminen ja hyvät väestösuhteet sekä vuorovaikutus on jo huomioitu strategiassa ja että viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön tärkeys on tunnistettu. Ehdotamme, että rasismien ja vihapuheen vastainen työ lisätään toiminta-ajatuksiin.

22. Laajamittaisen tai välineellistetyn maahantulon hallinta

Toimijat, s. 88

Strategialuonnoksessa mainitaan, että Maahanmuuttovirastolla on yhdessä poliisin kanssa valmius perustaa järjestelykeskuksia maahantulijoiden rekisteröimistä varten, jos se on maahantulijoiden suuren määrän takia tarpeen.

Järjestelykeskusten toiminnassa on huomioitava lasten, perheiden ja vammaisten erityistarpeet. Muun muassa kansalaisjärjestöillä on osaamista haavoittuvien ryhmien huomioimiseen, jota voi hyödyntää toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Hyvä esimerkki Maahanmuuttoviraston, poliisin ja järjestöjen yhteistoiminnasta oli ukrainalaisten hakijoiden rekisteröinti Helsingin Länsisatamassa keväällä 2022.

47. Sosiaaliturva: toimeentulon turvaaminen

'Etuuksien maksaminen kriisitilanteissa turvataan varmistamalla valtakunnallisesti kattava palveluverkko sekä kriisiolosuhteisiin sopeutetut palvelukanavat'.

On tärkeää varmistaa, että myös turvapaikanhakijoiden vastaanottoraha pystytään maksamaan laajamittaisessa maahantulotilanteessa. (Tässä oli alkuvaiheessa haasteita ja viiveitä, kun ukrainalaisia tuli Suomeen keväällä 2022.)

Henkinen kriinkestävyys

50. Kulttuuripalvelujen ylläpitäminen

Toiminta-ajatus

Strategialuonnoksessa mainitaan tärkeänä asiana kriittinen medialukutaito, jonka opetus on tärkeää huomioida kaikissa oppiasteissa.

Lisäksi todetaan, että 'Eryistä huomiota kiinnitetään heikommassa asemassa olevien väestöryhmien tavoittamiseen, kulttuuristen ryhmien vuorovaikutuksen ja kohtaamisen edistämiseen sekä tiedontuotantoon suurimpien vähemmistöjen kielillä oikean ja luotettavan tiedon perille saamiseksi'. Selkokielisen viestinnän varmistaminen kriisitilanteissa on tärkeää, sillä se voi tukea useita väestöryhmiä, kuten pienempiin kieliryhmiin kuuluvia, eri-ikäisiä lapsia ja vammaisia. Myös lapsiystävällinen tieto ja tiedotus on tärkeää varmistaa tässä tai 53. Viestintä toiminta-ajatus-osiossa, s. 144.

54. Syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäiseminen

Strategialuonnoksessa kuvataan useita tärkeitä toimia syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäisemiseksi. Rasismin ja vihapuheen vastainen työ olisi hyvä lisätä Toiminta-ajatus-kohtaan s. 145.

55. Vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Lisäsehdotus: järjestöjen varautumisen toimintaresurssien varmistaminen tähän ja/tai alun yleisiin periaatteisiin, sillä järjestöjen varautumisen resurssit ja toiminnan jatkuvuus on turvattava yli hallituskausien.

56. Väestön toipuminen

Hyvä, että järjestöjen vapaaehtoistoiminnan monipuolinen käyttö häiriötilanteiden jälkihoidossa on huomioitu. Saman kappaleen lause '*Yhteisöllinen tuki huomioi perheet, läheiset, urheiluseurat ja järjestöt*' on epäselvä, koska tuen kohteena ovat siinä myös urheiluseurat ja järjestöt, jotka voivat olla järjestämässä tukea. Lause voi tarkoittaa kappaleessa mainittujen toimijoiden yhteistyössä järjestämää tukea, mutta sitä olisi hyvä selventää.

Yleiset kommentit strategialuonnokseen

Pidämme erittäin tarpeellisena sitä, että strategiassa on uusi osio vasteesta. Vaste on toimiva käänнос englannin kielen *response*-sanalle.

On hienoa, että järjestöt ja niiden toiminta on huomioitu melko läpileikkaavasti strategian eri osioissa. Järjestöihin liittyvä terminologia on kuitenkin kirjavaa eikä eri termien käytölle ilmene perusteita eri ministeriöiden vastuulla olevissa osioissa. Strategiassa käytetään esim. näitä termejä: kansalaistoiminta, vapaaehtoinen kansalaistoiminta, kansalaisyhteiskunnan toiminta ja toimijat, kolmas ja neljäs sektori sekä vapaaehtoisjärjestöt. Termien käyttöä olisi hyvä yhdenmukaistaa tai

perustella esimerkiksi 5.3. Kansalaisyhteiskunta-luvussa. Lisäksi määre vapaaehtoinen olisi hyvä poistaa termistä vapaaehtoisjärjestö, koska useimmissa järjestöissä toimii sekä työntekijöitä että vapaaehtoisia, jolloin vapaaehtoistoiminta on ammatillisesti tuettua ja koordinoitua.

Lapsia ei ole huomioitu strategialuonnoksessa juurikaan. Lapset ovat ikänsä ja kehitystasonsa suhteen eriarvoisessa asemassa suhteessa aikuisiin ja tarvitsevat erityistä suojelua ja huolenpitoa. Esim. Lapsiasiavaltuutettu on useamman kerran nostanut asian esille. Vaikka lapsia välillisesti käsitellään esim. koulutuksen yhteydessä, suosittelemme lasten ja lapsiperheiden huomioimista läpileikkaavasti keskeisissä osissa strategiaa (esim. Väestön suojelu, Väestön toimintakyky ja palvelut, Maahantulon prosessit ja Laajamittaisen maahantulon hallinta, Henkinen kriisinkestävyys yhteydessä).

On hyvä, että strategialuonnoksessa lopussa mainitaan haavoittuvat ryhmät (s. 145, 148). Olisi tärkeää huomioida haavoittuvat ryhmät strategiassa läpileikkaavasti ja lisätä esimerkkejä mahdollisista haavoittuviin ryhmiin kuuluvista, esim. lapset, nuoret, vammaiset, turvapaikanhakijat ja kotoutumisen alkuvaiheessa olevat maahanmuuttajat.

Lisätietoja

Pelastakaa Lapset ry
Anna Salmenhaara
Valmiussuunnittelun asiantuntija
anna.salmenhaara@pelastakaalapset.fi
050-433 1500

Pelastakaa Lapset